

10. april 2018

Næringskomite – Melding om næringsmiddelindustrien, 12.04.2018

Kjøtt og fjørfebransjens landsforbund er bransjeorganisasjonen for den private kjøtt- og fjørfeindustrien i Norge. Vel 140 store og små bedrifter spredt rundt i hele Norge, med en samlet omsetning nær 30 milliarder kroner innenfor næringsmiddelindustrien, er våre medlemmer.

Stortingsmelding om Næringsmiddelindustrien - et godt initiativ!

- ✓ **Fordi det er en næring med rammebetingelser som er sterkt preget av politikk som besluttes på andre områder, som landbrukspolitikk og konkurransepolitikk.**
- ✓ **Fordi det er behov for å ta hensyn til at norsk matvareindustri i økende grad inngår i internasjonale konserner.**
- ✓ **Fordi det er nødvendig med en langsiktig, nasjonal forpliktelse om at ordningen med råvarepriskompensasjon skal videreføres på et nivå som utjevner råvareprisene.**

En næring preget av rammebetingelser – for andre næringer

KLF har lenge hevdet at den politiske oppmerksomheten rundt næringsmiddelindustrien har hatt et stort forbedringspotensial. Vi registrerer stor politisk oppmerksomhet om rammer og vekstvilkår for vår råvareleverandør; Det norske landbruket – og det er bra. Parallelt har vi sett en betydelig maktforflytning i verdikjeden til fordel for dagligvarehandelen. Den har gått med stor hastighet uten å utløse tiltak fra politikerne - det har ikke vært bra.

Som industri har vi kjent på følelsen av at «noen» har tenkt at norsk råvareproduksjon er sikret gjennom landbrukspolitikken, og at kundegrunnlaget er garantert gjennom importvernet, så her trengs det ikke å bruke tid på matvareindustriens ve- og vel - Det ordner seg selv.

Men det gjør det ikke!

Vår industri kan ikke i samme grad som andre skyve kostnadene «bakover» i verdikjeden – vi må ta dem selv. Stortinget fører en aktiv landbrukspolitikk der det legges føringer på hva bonden skal få betalt for sine produkter. Markedsregulering benyttes som verktøy for å holde engrosprisene oppe på ønsket nivå. På den måte bidrar politikken til at norske bønder produserer det aller meste av råvarene som kjøtt- og fjørfeindustrien har behov for. Heldigvis! Det er en forutsetning for slakteri- og eggpakkeri- drift i Norge. Også for store deler av foredlingsindustrien er norske råvarer en forutsetning; uten importvernet ville en betydelig del av etterspørselen blitt dekket av importerte ferdigvarer.

Den klart største kostnaden i vår produksjonskjede, nemlig råvarene helt slakt og skallegg, er i liten grad prisfleksible for industrien og kan heller ikke skaffes fra andre leverandører som en følge av landbrukspolitikken. Dette tilsier at politikerne må ha et spesielt vaksomt blikk for vår industris

10. april 2018

rammevilkår. Ikke minst gjelder det å tilrettelegge for likeverdige konkurranseforhold mellom aktørene i verdikjeden både vertikalt og horisontalt. Fordi konkurransen foregår i et begrenset norsk marked, kreves andre rammebetingelser for matindustrien enn for industribransjer som alternativt kan gå internasjonalt med sine produkter.

KLF registrer at konsentrasjonen i dagligvarehandelen og i storhusholdningen har økt kraftig gjennom 3 tiår. I siste halvdel av denne perioden har det også skjedd en betydelig framvekst av EMV, og kjedene har økt sin inntreden i industriproduksjonen, enten ved eierskap eller ved eneavtaler.

At forhandlingsmakt har forflyttet seg fra industrien til detaljistene kommer til uttrykk blant annet gjennom fall i bruttomarginene. Fra 2006 til 2017 falt markedsleders bruttomargin fra 38,6 prosent til 28,1. Anvender vi dette på hele kjøtt- og fjørfebransjen, tilsvarer bruttomargin-bortfallet 4,5 -5 milliarder kroner i 2017 sammenlignet med 2006.

Når bruttomarginbortfallet er uttrykk for effektivisering er dette både rett, viktig og ønskelig. Men over tid mener vi å se at næringsmiddelindustrien er presset til en bruttomarginnedgang som er større enn den reelle effektiviseringsgevinst.

Det er to viktige årsaker til dette:

- Manglende volumkontroll på råvareproduksjonen som igjen medfører overproduksjon som «alle» vet må selges i det norske marked.
- Ordinær effektivisering i bransjen gjennom bruk av ny teknologi, prosesser og logistikk som frigir kapasitet

Kommersiell eksport av matvarer basert på norske råvarer er ikke lønnsomt, og «ledig» produksjonskapasitet gjennom effektivisering har ikke mulighet til å forsyne andre markeder enn det norske. Kombinert med overproduksjon, setter dette matindustriens kunder i en særdeles gunstig og takknemlig forhandlingsposisjon.

En melding må finne løsninger på disse utfordringene innenfor premisset at dagens landbrukspolitikk består.

Avgiftspolitikken overfor næringsmiddelindustrien bærer preg av at avgiftsnivåene fastsettes med utgangspunkt i andre forhold enn et fokus på matindustrien. Sukkeravgiften er et eksempel, men kjøtt- og fjørfebransjen opplever det samme:

Det ble gjennomført en økning av Mattilsynets dagsverksatser i forbindelse med kjøttkontrollen på 39 prosent fra 2013 til 2014. For perioden 2013- 2017 er dagsverksatsene økt med 64 %.

Da Matproduksjonsavgiften på 49 øre/kg ble fjernet i 2012, ble det gjort som en del av forhandlingene i jordbruksoppgjøret. Partene forutsatte at hele avgiftsreduksjonen skulle tilfalle råvareprodusentene.

Sammenligninger med EU-land viser at Norge har de høyeste avgiftene til Mattilsyns-myndigheten. Satsene varierer fra land til land, men knapt noe land har mer enn halv norsk sats, mens mange har mindre.

10. april 2018

Unødvendig høye avgiftssatser i Norge bidrar til økt grensehandel. I følge en rapport fra Menon Economics har grensehandelen økt med 3 milliarder kroner siste år og utgjøre nå ca 15 milliarder kroner. Kjøtt er en vare som trekkes fram som interessant for grensehandlerne.

En melding må bidra til at avgiftssatser både blir realistisk i forhold til hva de skal dekke og at det er vesentlig større forutsigbarhet for satsutvikling enn i dag.

Norsk næringsmiddelindustri – mer enn Norge

Norske råvarepriser gjør det uaktuelt for norsk kjøtt- og eggbransje å drive ordinært salg av kjøtt- og eggprodukter til utlandet basert på norsk råvare. Det forhindrer ikke at norsk matindustri eier bedrifter i utlandet, at norske bedrifter eies av utenlandske selskap eller at bedrifter på noen markedsområder er i en fri konkurransesituasjon innenfor EØS-området.

Det har vært en utvikling på dette feltet de siste 10-15 årene, men norsk politikk synes ikke å være i stand til å fange opp og legge til rette for de utfordringene internasjonaliseringen av norsk matindustri medfører. Konsern på tvers av landegrenser ønsker å kunne utnytte egne anlegg og egen produksjonskapasitet optimalt, selv om kjøtt- og fjørferåvarene må være nasjonale. Kan de ikke det, vil investeringene komme der det største markedet er. Over tid kan dette bidra til å redusere industriens produksjon i Norge, redusere innovasjonstakten og øke produksjonskostnadene i Norge – alt til ugunst for norske forbrukere.

Det er et politisk ansvar å sørge for at rammebetingelsene til matindustrien er utformet slik at Norge alltid vil bli ansett som et aktuelt sted å etablere og videreutvikle bedriften – også for de som har internasjonale ambisjoner. En melding til Stortinget er et bra sted å slå fast slike rammebetingelser.

RÅK-produksjon viktig – forutsigbarhet kreves

En stor, og stadig økende del av den norske næringsmiddelindustrien er i internasjonal konkurranse gjennom de såkalte RÅK-varene. Bedrifter som har slik produksjon har i praksis hele EU som potensielt marked og EU-industrien som konkurrent i Norge. Å beholde RÅK-ordningen som setter bedrifter lokalisert i Norge i stand til å være i denne konkurranse-situasjonen med bruk av norske råvarer er viktig av mange årsaker:

- Norske bedrifter og verdikjede får testet sin kunnskap, teknologi og kompetanse i et internasjonalt marked og lærer av det
- Markedet for norske råvarer blir større og reduserer trykket for omsetning i det norske markedet
- Investeringer foretas og arbeidsplasser skapes i Norge.

Det kreves store investeringer i produksjonslinjer for å være internasjonalt konkurransedyktig i næringsmiddelindustrien. Investeringshorisonten er lang og forutsigbarhet for rammebetingelsene må være av tilsvarende langsiktighet. Da tidligere landbruksminister Listhaug tok til ordet for å avvikle RÅK-tilskuddet, skapte det betydelig usikkerhet. Uttalelsen vitnet, slik KLF ser det, om at sviktende

10. april 2018

kunnskap om intensjonen og viktigheten av ordningen kan forekomme også hos politikere på høyt nivå. I dag er RÅK-kompensasjonen en del av de årlige jordbruksforhandlingene.

Og når eksportstøtte i RÅK-ordningen avvikles i løpet av 2020 trengs et fornyet politisk engasjement for å sikre produksjon i Norge. Eksport av RÅK-varer blir da vanskeligere siden EU fortsatt har relativt høy importtoll på bearbejdede jordbruksvarer.

KLF mener en melding til Stortinget må sikre nødvendig forutsigbarhet for RÅK-ordningen både når det gjelder tidshorisont og kompensasjonsnivå for å sikre investeringer og arbeidsplasser i Norge.